

Milan Pugelj:

Labud poje.

I.

Mrtev sem. Smrt je prihajala počasi, vlekla se je kakor megla po praznem jesenskem polju, gledala name od daleč in uživala ravno v tem, ker se mi tako počasi približuje. Spominjam se njenih votlih oči, na katerih dnu se sveti zelen plamenček. Kakor dve kresnici, ki plavata proti tebi vzporedno iz dalje, samo da njiju blesk ni prijazno svetlikanje tistih mehkih junijskih hroščkov, ki se spretavajo v toplih večerih nad zorečimi polji in travniki. Ta žar je strog, mrzel in strupen. Privadiš se mu, a nikoli ga ne vzljubiš. Ko strmiš vanj, ti riše mrzlična fantazija zamazano-belo haljo, ki se ovija rožljajočih kosti, klepljajočih druga ob drugo. Ko se premakne koščena noga, zaškrtla gleženj, v kolenu in v boku zacvilijo kosti, kakor bi potegnili z nožem po krožniku. In roke bijejo ob život, kakor palice ob polena. In ti čakaš, čakaš — —

Moja nesreča se je pričela takrat, ko sem šel s svojo ženo in s svojim prijateljem, žurnalistom Kanobljem, na veliko nedeljo prejšnjega leta na izprehod. Lani je bila velika noč aprila, ko se je že ogrelo ozračje, ko so že cvetele prve rože in ko so odele holme mehke in nežne preproge prvih travic. Šli smo po šetališču zunaj mesta. Moja mlada žena Štefanija na sredi, midva ob straneh. Nad nami drevje in petje ščinkavcev in sinic. Štefanija je bila nekoliko nervozna. Nekaj je prišlo vanjo, neka nestrpnost pričakovanja. Mislil sem, da ne ve, kaj pričakuje, a pričakuje vseeno in se trese v nervoznosti, ki jo bolj in bolj popada vsled tistega neznanega, kar mora priti. Dokler je v človeku hrepenenje, vedno čaka. Čaka in čaka in je prepričan, da se nekaj mora zgoditi. Že dva, že tri mesece ni bilo izpremembe, zdaj se mora, mora približati.

Kanobelj je rekel: „Ti nazaduješ. Poprej smo pričakovali od tebe bogve kaj — no, lepo si nas nalagal. Tvoje slike na zadnji razstavi — jaz sem jih hvalil v listu, to je res — ampak povedano iz oči v oči: to ni nič.“

Jaz sem to sam vedel, ali skrival sem pred ljudmi; Bog sam ve, kako sem se bal za to skrivnost. Strahoma sem odpiral liste in se drgnil po čelu. Ali že vedo kritiki in poročevalci, ali so že

izrekli občinstvu? O, videl sem, kako se je raztresla moja notranja sila, kako se je razredčila, kakor bi kdo razvlekel zgoščeno in močno tkanino: naenkrat vse ohlapno, ni napetosti, ni umetniške resnobe. Duh je raztepen kakor premagana vojska. Tam drhti misel, tam zopet, tam zopet, a moč nevažnih je enaka moči važnih. Koncentriranje je nemogoče. Zastonj se trudiš, ko sediš v kotu, tiščiš roke na senca in buliš predse v kot. Misli, ki jih ne maraš, ti razkrpavajo tvarino, ki jo hočeš modelirati, krepko, z eno potezo. Treseš se, sam s seboj si sprt, nezadovoljen, govoriš, kakor bi bil pijan od nekega trpkega vina, vsled katerega še zboliš.

Kanobelj je takrat izrekel in jaz sem zardel. Pričela sta me poučevati, on in moja žena. Ti moraš tako, ti moraš hoditi tja, ti moraš drugače itd. Najrajši bi bil kričal, tulil, rjovel. Ti moraš, ti moraš, ti moraš! Pili smo zunaj na vrtu gostilne mleko in prigrizovali maslen kruh. Nad nami kostanji v prvem nežnem zelenju in ptice — takrat se je pričelo. Godilo se mi je slabo, — naročil manj in manj. Če sem zaostal v družbi, me je vprašala žena: „Čemu, ko nimaš!“ In potem ji je bilo treba obleke, čevljev, takšnega klobuka, kakršni so bili takrat v modi. Neki postaren pisatelj mi je nekoč rekel: „Mlada ženska, ki ji prede trda z novci, ti mnogo stori za čeden klobuk ali za novo krilo!“ in smejal se je. No, že vemo!

Štefanija mi je rekla: „H gledišču pojdem. Čula sem, da rabijo pevke za zbor.“ In to brez zveze, ker je ni bilo treba. Kaj sem hotel? H gledišču gre in tam je dirindaj, življenje posebne vrste, s posebno moralo. Kaj je tam dostojno, kaj ni dostojno — to je vse drugače kakor po navadi. S Kanobljem sva jo čakala večkrat pred gledališčem. Prišla je včasih trudna, včasih ne. Tuintam se je pripodila na ulico z drugimi, kakor bi bila pozabila, da je poročena. Stepli so se — za šalo. Av, av je vpila in mi rekla: „Kako me je vgriznil ta tepec!“

„Kam?“

„V ramo!“

Prokleto življenje! A ti kloneš z duhom, gubiš energijo! Sedeli smo v gostilni ona, Kanobelj in jaz. Nič posebnega ni bilo; no, zvečer, ko se je slačila, pa je dejala naenkrat: „Kako je pust ta Kanobelj in ravno on —“

„Kaj?“

„Ravno on, možiček!“

„Kaj je naredil ravno on?“

„Rogove ti je potegnil iz čela. Haha!“

To je bilo iz gledišča — tista cinika v smehu. Poznamo to iz slabih dram. Prepirla se je rada že prej. Mi gremo sem, ona je rekla tja! Kupimo to, ona je rekla drugo! In imeli smo otroka, punčko, ki je bila čisto prepuščena mladi dekli, zakaj midva sva prihajala pozno domov, ob dveh, treh, štirih. To je bilo, ko je človek premišljal, jako žalostno. Otrok je bil bled kakor popir, smejal se je čudno in silil samo k dekli.

Prej, ko sem bil še neporočen, sem imel deklet, hu, koliko! Neko bogato na primer z velikimi kostanjevimi očmi. In druge — kolikor sem jih hotel. Znal sem take reči, posebno spočetka, ko smo se seznanili. Vodil sem razmerje, ki je samo dražilo. Ženska je imela občutek, kakor bi jo vrtil na ražnju. Besna je bila, a nestrpna, razdražena, ponižana in ljubila je bolj iz — sovraštva, bi rekel. Do tu sem znal, naprej ne. Pogrešal sem lastno neodkritosrčnost, laž. To mora biti. Dokler ne govoriš o sebi, dokler se ne odpreš, je dobro. Vse je zanimivo, novo, človek pričakuje. Ko se razodeneš, se izkaže, da si človek kakor vsi drugi, le nekoliko slabotnejši, nežnejši po čustvih, manj moški. Kadar se razkriješ, bi moral lagati. Tega nisem znal, zato je vse propadalo.

Imel sem momente, ko sem bil kakor otrok. Držal bi se bil koga za roko, tožil bi bil, jokal nad ničnostjo svojega življenja. Še leto, dve ali več in me stare smrt. Ta moč, ki jo imam, je navidezna. Nič trajnega ni v njej, zlomi se in segnije kakor bilka. Pride čas in smrt ti zariše v obraz svoje poteze. Tudi ti boš ležal nekoč mrtev na postelji. Vsi, ki hite zdajle po ulici, dožive dan, ko jih bodo položili v jame. In še prej jih čaka boj zadnje ure. Vsem se bo stresalo telo v divjih krčih najhujše bolečine, vsem bodo hrople prsi in vsi bodo grabili krog sebe po rešitvi. Ne bo je, zadavi te smrt.

Ni prav, če človek misli na to. Ljudje večinoma ne delajo tega. Če jih spominjaš, zamahnejo z roko. To ni za nas! In moja mlada žena ni slutila tega, kar sem slutil jaz, ko sem bil tik nje plah, poparjen in zbegan kakor otrok, ki ga večkrat tepejo. Poprej ni vedela, da sem tak, zdaj je videla. Ali vedel sem, da mi je zvesta. V meni je bil ponos, ki ga daje čut pravičnosti, poštene notranjosti. In jaz sem imel svoje originalne misli, ki jih drugi niso imeli. Kar sem povedal jaz, to je bilo povedano po svoje in zato zanimivo.

Kanoblja sem obiskal nekoč na samem in govorila sva.

„Da sem ti potegnil jaz roge iz čela — hahahaha!“

Smejale se je, da se je valjal in prekopicaval po široki zofi.

„No,“ sem ga miril. „Ne misli si, da jemljem jaz to zares!“

„Beži, beži. Dražila te je, razburiti te je hotela, da bi bil bolj pozoren nanjo, da bi si dal ž njo več opravka. Hahaha!“

„Sem ti že rekel, da ne jemljem tega zares. Poznam jo do dna.“

Čemu sem to omenil? Naprtil sem si neke delikatne vrste zadrego, ki se pripeti včasih med prijatelji. Moja žena je rada občevala z drugimi, ali če me je kdo žalil, se je potegnila odločno zame. Tak slučaj se je bil pripetil za mojim hrbtom in izvedel sem zanj, Kanobelj mi je pravil. Zafrknila je marsikoga besno. Da, to stoji. In dalje! Prej, ko še nisva bila poročena, kako me je želela! Imam spomine, ki bi privabili solze v oči, ali preintimni so. Komu je dala svojo nedolžnost? Meni! In koliko jih je hodilo za njo in kdo je tisti edini, ki je hodila za njim ona? Jaz!

II.

Ko sem se bil prehladil, je hodil k meni mlad in spreten zdravnik. Kmalu mi je toliko odleglo, da sem lazil okrog. In zbolela je žena na neki notranji bolezni. Hodila je k istemu zdravniku in včasih sem jo spremljal in čakal v čakalnici, v temnem kotu pod dolgolistno palmo. Dolgo sem sedel in mimo mene je hodil star in siv sluga. Po prstih, v dve gube, prihuljeno kakor star lisjak.

Zaslужil nisem nič več. Žena je nosila domov denar in ni ga zmanjkalo. Kako gadno je bilo misliti na to, da bi jo vprašal, če so ji zvišali plačo, ali da bi se sploh dotaknil z besedo denarja. Kakor bi ležala nekje v stanovanju ostudna kača, ki se je prihulila po neverjetni nesreči v hišo, tako sem ga slutil nekje v omari ali v kaseti na njej mrzlega, spolzkega in odurnega. Ne besede o njem, ne besede!

Moja žena je nastopala, kakor je rekla, že v manjših solistovskih partijah. Manjkalo nam ni ničesar, po zimi smo imeli na mizi rože. In njene toalete so postale mikavne, slastno kričeče o vitkem in zdravem telesu, ki se ziblje, giblje in zvija pod njimi kakor živa riba v fini in elastični mreži. Niti spala ni več brez premišljene in umerjene frizure. In vse to je bilo tako delikatno, estetsko! Njena koža je izgubila človeški vonj; dišala je, kakor diši rahlo parfimiran list najboljšega popirja. Njene ustne niso bile več rdeče, a prevlekel jih je suh in modrikast aristokratski ton, ki jim je dajal vzvišen ponos in strogo izzivajočo hladnost.

Nekoč sem sedel v čakalnici predolgo. Ogovoril sem slugo, prihuljenega lisjaka, če se ni morda pripetilo kaj nevarnega.

Zamahnil je z roko. On ne bi bil smel tega storiti. Žalilo me je.

Sedim naprej. V prsih grize počasi bolečina. Te se ne iznebim več, si mislim, ta umrje z menoj. Spodaj pod okni zvoni tramvaj in na mestni hiši bije ura. Na steni pred mano sta naslikana mlada človeka v čolnu. Luna, zvezde, onadva v objemu. Spodaj pod njima leži ob zidu lončen pes. Človek bi mislil, da je živ.

Vrata se tiho odmaknejo in sluga vstopi. Naravnost proti meni gre, roko mi položi na ramo in se skloni k mojemu obrazu. Prične rezko šepetati.

„Ali še vedno čakate?“

„Da! Kaj drugi ne čakajo?“

„Ne!“

„Kaj pak?“

„Pijo v gostilni!“

In še bliže se je sklonil, da me je šegetal z zalizci po sencih.

„Vi ste tepec! Pokličite ženo ven in jo pretepite!“

Prišla je sama, bleda, izmučena. Doma, sem mislil, doma opravimo. A v stanovanju je ležal nekje v omari njen mrzli in spolzki denar in zaradi njega je bil človek kakor mutast. V lica sem bil rdeč in tresel sem se. Kaj naj to pomeni? V mojo sobo je sijal skozi okno mesec. Koliko ljudi, koliko ljudi je bilo tisti trenotek srečnih! In koliko jih je ležalo na posteljah in se borilo s smrtjo! Hropelo, pretezalo se, krčilo prste in vilo in mečkalo v njih rešilni drog, potno rjuho, rob žgoče odeje! —

V našo gostilniško družbo je zašel višji uradnik, visok, rafiniran kavalir. Veliko zlato uro je vrgel na mizo in rekel Štefaniji: „Če imate kaj poguma in podjetnosti, pa pokažite!“

„Kako?“

„Udarite po uri s pestjo!“

Razsula se je.

„Zdaj ste moja dolžnica!“

„Velja!“

Ura je bila pozna, šala neumna, smejali smo se. Na stanovalca v svoji hiši, na bolečino v pljučih sem pozabil. Pijmo! Dobrodošle ure pozabljenja in dobre volje! Kavalir ima besedo! Živio!

„Milostiva, zapeljem vas pričo moža! Častna beseda! V ta namen sedem stran od vas — tako — na drugi konec mize. In zdaj se pogovoriva, kje se jutri sestaneva. Poslušajte, gospod mož! Vaša žena bi me lahko pričakovala jutri ob šestih na večni poti za mestnim

drevoredom. Za vsak slučaj jo počakam. Ali ste si zapomnili? Pijmo na ta sestanek!“

„Pijmo!“

Drugi dan sem ležal na visoki meji nad večno potjo v travi in gledal, kako promenira spodaj moja žena. O denar, ti prokleta kača, ki ležiš mrzla in ostudna v naši omari! Satan te je iznašel in ljudje, njegovi otroci, te nosijo s seboj za svetinje! Blagor drevesu, ki raste brez tebe, blagor roži, ki se brez tebe razcveta! Pošlji, Bog, morje zelenega volka, razlij ga po bakru! Pošlji, Bog, prhnobe in gnilobe, razlij jo po zemlji, da uniči pisane in mastne popirje! Vzidi nam novo solnce, daj nam bratstva in ljubezni, izžgi iz nas sebičnost, lakomnost in željo po gospodstvu!

Kaj bo rekel Kanobelj?

Prišel sem k njemu.

„Glej ga! Ravno pišem njegov nekrolog, pa pride! Več diskretnosti, prijatelj!“

Cinika, poznamo! Sedem, povem. Pred menoj v gajbi skače čudna inozemska ptica, gleda vame z zelenimi okroglimi očmi in poka s kljunom. Na nastavku pisalne mize je mrtvaška glava. Tale fant, ki pritiska pivnik na moj mokri „nekrolog“ pravi, da je to edino dekle, ki jo je on ljubil. V teh jamah so se kotalile prekrasne črne oči, to revno nosno koščico je odeval dražesten dekliški nosek, zafrknjen nekoliko navzgor, a zobčki so še zdaj tako svetli in lepi in bleščeči, da jih večkrat poljubi. Kanobelj švadronira!

Nekaj drzkega je bilo v meni, ki ni imelo nič zveze s telesno slabostjo, vsled katere sem se komaj privlekel v prijateljevo stanovanje.

„Moja žena ima druge!“

„Ima!“

„Dru-u-ge! Slišiš?“

„Katere?“

„Nekega zdravnika, nekega uradnika . . . hahaha!“

Smeh, to je naša krinka, naša hinavščina. Fej! Ž njim skrivamo vse: laži, zlobo, hudodelstva, tudi boleost, ki se je sramujemo. O hinavci!

Kanobelj je dvignil svoj krivi nos in ko je obenem zinil, se je zdelo, kakor bi odprl kljun. V koščeno lice mu je stopila kri. Prijel se je za dolge, vlažne grive.

„Dokaži!“ je zakričal in treščil z roko po nekrologu.

„Zakaj?“

Vstal je, potisnil glavo med rame in hodil po sobi. Naenkrat se je razkoračil pred menoj in se bil po prsih: „Mene ima, mene ima! Misliš, da se te bojim?“

„Ne! Ti nimaš denarja!“

Kanobelj prime brado v pest in se namrdne. Nekoliko je podoben Beethovnu.

„Pojdiva k njej! Če je to res, pretepem jo jaz, Ignacij Kanobelj!“

„Ne ti! Jaz, ki imam to pravico po božji in človeški postavi!“

Za hudirja, kako me je bila spačila bolezen. Mesto čustva se je naselila vame sirova drzkost, plehka odurnost. Dobro z zdravjem vred iz mene, a hudobnost z boleznijo vred vame! Ne šali se z mano, satan! Nakopal si boš lepo preglavico!

Sedela je za mizico ob oknu in šivala. Oblučena je bila črno, okoli vrata gola, roke enako do komolcev, ki so gledali beli, okrogli in polni izpod ozkih in kratkih rokavov.

Molčali smo vsi.

„Kaj sta pijana?“ je vprašala.

„Štefanija, reci, ali si poštena?“

Pogledala je mrzlo, rekla nič. Stopil sem bliže.

„Ali si poštena?“

Takrat sem jo udaril na vso moč s koščeno in stisnjeno pestjo po golem vratu nad ramo. Hotela je nekam planiti, ali noge so se ji zamotale v dolgo rdečo zaveso ob oknu in padla je po preprogi. Oprla se je na roko, sedela in napol ležala na tleh in gledala vame.

„Kako bi umrl brez denarja?“

„Kaj?“

„Premisli . . .“

V njenih očeh so se dvignile solze in se razlile preko punčic. Razumel sem jo. Kanobelj je stal tik vrat in šele zdaj sem ga zagledal. Kakšna jeza me je popadla, kakšna jeza!

„Izgini, lopov, barbar, izgini!“

Ostala sva sama in jokala sva . . .

Jeseni včasih žene skozi mesto vlah veliko jato puranov. Bič ima v roki, za njimi gre in bije in švrka po perotih in glavah. Purani se neso z dolgimi in iztegnjenimi vratovi, nepretrgoma tečejo in kričijo, pa iščejo spotoma zrno, da bi ga zgrabili na naglem begu. In mi vsi smo kakor ta jata: vlah — življenje nas podi po cesti naprej, z bičem nas ošvrkava in bije, a mi letimo in letimo za zrnji. Dalje in dalje, noč in dan do tistega brega, odkoder popadamo smrti v žrelo. In celo pot žvižga nad nami bič, rohni v

naša ušesa kletev in zmerjanje vlaha in njegova sirova, brezobzirna natura. Glej, tik matere pobije z bičem sina, tik hčere trešči po očetu, tik družice po drugu. O gorje mi! Zaletel sem se v stran za grmom in njegov jermen se je ovil moje glave. Kako skeli, kako jemlje pamet! Zadet sem, tu v blatni luži so mi klecnile noge, sesedel sem se, vas, ki hrumite in šumite dalje po življenski cesti, vidim v megli in v prahu. Na cilju sem že, opravil sem, mrtev ležim, pričenjam razpadati, gniti. Ho, a vi bučite kakor divji lov, ki grmi v kresnih nočeh preko naših host, ho, drenjate se, prerivate, ali kam, ali kam? Smrti v golt, purani!

III.

Nisem še mrtev. Popoldne, ko se mi vrne senca moči, zlezem s postelje, zgrudim se v naslanjač tik mize in vzdihujem in lovim sapo od te dolge poti. Desnica tiplje do peresa in piše. O, kakšne so te črke! Zveržene, raztrgane — s to vojsko ne bo zmage. Solnce sije, rdeči se listje in ponoči kričijo ptice, ki se selijo na jug. Vstanem, privlečem se do okna in molim glavo v noč. Luči mesta so jih zmotile, ta svetloba, porazdeljena po ulicah in trgih, se je zbrala nad hišami in jih zmešala. Kam, kam? Izgubil sem se, luč življenja mi je zmešala um. Ne najdem se več.

Naše stanovanje je lepo in veliko. Po stenah slike, v sprejemnici črn svetel klavir, ki včasih zapoje veselo, kakor bi zazvonilo. In preproge po tleh — široke in mehke, ki gluše korake in jih pijo kakor suha zemlja vodo. Dopoldne, ko ležim še trd in omamljen na postelji, priskače do mene preglasen smeh in me zbode v uho kakor z iglo. Nekdo je na obisku pri moji ženi. To je tam daleč v četrti sobi, kjer visi na steni velika slika z rumenim levom, kraljem noči.

Zjutraj, ko posije solnce, pride žena v ohlapni domači obleki, bleda in trudna. Stopi k moji postelji in me gleda. Moje oči so nervozne, zbegane in njen obraz trepeče in odskakuje v mojih pogledih. Prej so delali z menoj kakor z otrokom. Tega nisem smel piti, tega ne jesti, tega ne obleči. Zdaj delam, kar hočem, jem, kar hočem, pijem tudi črno vino in žganje.

Sedela je tako tik mene ob vzglavju nasproti odprtemu oknu. Razgledal sem se; bilo je proti večeru. Krona kostanja, ki je cvetel spomladi rdeče, in koš neba, ki ga je obžarjala večerna zarja, je odseval v njenem očesu. In kakor na starinski miniaturo je bilo vse drobno, fino ali jako žalostno ubrano. Črno in rjavo listje je padalo nekam za trepalnice, zadaj je umirala luč.

Zazvonilo je, oglasil se je klavir.

„Ali je Kanobelj?“

„Da!“

Odšla je tja daleč v četrto sobo in zapirala za seboj tiho in trdno vrata. In čez dolgo, okoli polnoči, sem se vlekel za njo, ogrnjen z rjuho, ki sem jo strgal s postelje. Nista imela luči. Okno je bilo odprto in mesec je sijal. Sesedel sem se v naslanjač nasproti zrcalu. O, groza, kakšen sem bil! Zelen, brez mesa, brez krvi, razmršenih, kvišku in na strani štrlečih las. Rjuho sem tiščal nase.

„Torej ti si, prijatelj moj Kanobelj!“

Oba sta sedela na zofi blizu okna. Gledala sta me.

„Nisi sam . . . o, jaz to vse razumem. Umril bom, a zlo, ki se je nabralo v tej hiši, ne umrje z menoj. Greh oštane grešniku. Za večno si uničena, žena, in to uničenost izhlapevaš in izdihavaš po teh sobah. Ali te ne duši, Kanobelj? Pljuni, pljuni! Tam v omari je denar, ki se ga drži mrzel človeški pot. Jaz živim od njega! Fej, grom in peklo!“

Govoril sem na glas, ostro, z diskantom, ki mi je povzročal bolečine v čeljustih in v grlu.

„Moj prijatelj pri moji ženi! Nočem te videti, Kanobelj, naj oslepim! Prijateljstvo ni več čast! Gorje mi, kaj je še sveto, kaj veliko, mogočno v življenju? Blato gaziš, z blatnimi rokami si brišeš blatne oči, o fej, slepec! Jesenski ptiči so vpili: Kam, in tudi jaz: Kam? Črne, sapaste noči, in ti misliš daleč in globoko. Bodi zlo na svetu, bodi grdobija, ostudnost, nizkost, da ti gomazi po hrbtu! Ubijajte očete, ubijajte matere, davite otroke! A čednosti, časti ne mešajte s smradom, ne zalivajte z gnojem! Naj se ne pretopi drugo z drugim . . . kako boš živel, lopov? Ostudnost je čistost, krepost je sramota. Luči ni, sence ni! Potegnite meč, sekajte po glavah, sekajte, srakoperji!“

Kričal sem, čutil sem, kako razsajam, kako se dere in kako hrešči mož diskant.

„O, strahota, kako se je godilo meni! Jemal sem iz dobre desnice, kar je polagala vanjo gnila levica. Zatrimo brozgo, srakoperji, razključimo jo! Mi smo željni luči, mi smo željni resnice! Želimo greha in želimo svetosti, ne vlij nam v usta, o Bog, mlake!“

Nenadoma sem opazil, da nimam več glasu. Samo čutil sem, da kričim, a slišal nisem. Kje je bil moj glas? Že mesece in mesece sem šepetal in zadnje čase že težko, da me ni nihče več razumel.

Dvignil sem se pobit, osramočen, brez zmage, a vedel sem, kaj hočem. Pohodimo škorpijone!

Prišla je noč, ko sem napel v njej vse svoje sile, da sem nalil čašico žganja in jo izpil. Za njo drugo, tretjo, četrto. Prižgal sem luč. Vzel sem z mize revolver in pregledal naboje. Odšel sem iz svoje sobe v dolgi spalni srajci. Vrata niso škripala, ali v kolenih in gležnjih so škrtale moje kosti. Klel sem.

Priplazil sem se v tretjo sobo, kjer je spala ona. Zunaj jasna zimska noč, okna nezastrta, v sobi svetloba belega snega in mesečine. Štefanija spi mirno in trdno. Eno roko ima na odeji, izpod zgornje ustnice se sveti četvero belih zob v polkrogu. Na glavi ima rožnato nočno pokrivalo.

Da bi imel pri roki še kozarec žganja, še kozarček!

Dvignem orožje, pogledam. Iztegnem desnico, naravnam in hočem skrčiti kazalec k jeziku. Vsi vrage, prst je lesen! Tudi sredinec je lesen, tudi palec! Škrtam z zobmi, preklinjam! Hudiči, pomagajte! Pomagam z levico, sujem, stiskam —

Tresk —

Štefanija se prebudi, dvigne se, podpre z roko in strmi. Na tleh se sveti v mesečini samokres. Jaz lezem na kup.

„Kaj si hotel?“

Ne morem več govoriti. Kosti samo škrtnejo, ni glasu, ni šepeta. Sesedem se, ona zakriči, gleda vame . . .

„Streljal si!“

Ne morem izpregovoriti.

„Zakaj ne vame?“

Saj se trudim, ali čeljust je trda: z leseno roko sunem vanjo. Zaškriplje.

„Zakaj ne vame, zakaj ne?“

Lahko bi se razgovorila zdaj kakor takrat, ko sva jokala. A jaz ne morem več. O reši me, Bog, te mlake!

IV.

Prebral sem telegram: „Hčerka mrtva, vodstvo.“ To je iz otroškega sanatorija. Pare so napravili, prižgali sveče, drobnega otroka obsuli s cvetjem . . .

Iz mene gine vse posvetno. Zlobo, ki se nanaša na telo, lahko odpuščam. Kar je meso in v zvezi ž njim, ne velja več. Odhajam v kraljestvo duhov, v široke ravnine bledega zelenja in medlih rož. Že vidim večne cvetove večnih breskev. Tam drevo, tam drevo . . . na

prostrani trati . . . nikjer denarja . . . S spominov so padle umazane skorje, — lepi so.

Štefanijo še najdem. Ko umrje, jo pokopljejo tik mene: ženo k možu. Teko leta, dobe. Razpadejo krste, rahla stena loči najini votlini. In prihrumi potres, zamaje, zaguga zemljo, da grme nad njo hiše, cerkve na kup. Stena je padla, moje kosti so se vsule na tvoje bele, vitke in drobne. Moja rebra na tvoja, moja glava na tvojo, moja kolena na tvoja snežna, gladka in elegantna kolena . . .

Ne slišim več. Rumena luč okoli kakor strupena voda, solnce ugaša. Slutim, da nekdo prihaja. Umrl bom. Popravim se v naslanjaču, da ne padem mrtev na tla. Žena se bliža, roka je zastala.

To sta dve zeleni luči v globokih jamah, to so oči smrti.

Vojeslav Molè:

Giorgione.

V girlandah trtnih se žari škrlat,
nebo se smeje čez bregove sinje.
Dekleta v njih — vse, kot da so boginje!
In že jesen je zlata vsa pomlad

in ves njen cvet je že dozorjen sad;
in glasne so prej gluhe vse pustinje,
in ko večer zaveje v dalje sinje,
pozdravijo ga pesmi z bujnih trat.

Da, ko večer zaveje . . . Čuj, moj brat,
ostani tu pri meni tistikrat,
podpri z rokó utrujeno mi glavo:

naj še enkrat se zastrmim v daljavo,
z življenja bleskom opojim oči
in slišim, kaj pod noč si gozd šumi.

